

Fornøjelseskredsløbet og dertil knyttede sørgmuntre historier

THE COMPASS OF PLEASURE – How Our Brains Make Fatty Foods, Orgasm, Exercise, Marijuana, Generosity, Vodka, Learning and Gambling Feel So Good

DAVID J. LINDEN

PENQUIN BOOKS, 2011., 230 sider. PRIS CA. 160 KR.

Her er bogen, der serverer de naturvidenskabelige forklaringer på, at ikke bare hash og heroin, men også fed mad, alkohol, gavmildhed, træning, sex, sladder og poker føles så godt. Det er dopaminen, der gør det, det er den, der trigger og udløser det, som Linden kalder 'the pleasure circuit', her oversat til 'fornøjelseskredsløbet', og i sammenhæng med den sociale kontekst trækker os med ind i paradiset eller helvedet.

Der er det gode ved naturvidenskab, at hvis den udføres omhyggeligt - og fusk kan udelukkes - så er det begrænset, hvor meget resultaterne kan diskuteres. Når den ydermere serveres så elegant og fordomsfrit, som Linden gør det i sin bog, så kan naturvidenskaben i sig selv blive en nydelse.

Med til historien om de psykoaktive stoffers virk-

ning hører de klassiske forsøg, hvor man ved hjælp af elektrisk stimulation af specifikke dele af hjernen viser, hvorledes lysten kan tage magten. Endda til en grænse, hvor forsøgsdyrene foretrækker den elektriske stimulation for alt andet inklusive mad. Et spektakulært bevis på, at den mørke side af nydelsen er afhængigheden. Vi kan til tider ikke få nok af det lystfyldte, og det kan få os til at tilsidesætte alt andet.

Det mere tekniske i hjernens funktion ved indgift af diverse psykoaktive stoffer, som til tider kan være lidt svært at forstå, præsenteres dels i et indledende kapitel og dels, når det er relevant, i de enkelte kapitler. De forskellige grupper af stoffer (de stimulerende, de beroligende, de hallucinerende, opiaterne og alskens blandinger) præsenteres, og der gøres rede

'Our national drug is alcohol. We tend to regard the use of any other drug with special horror'.

William S. Burroughs

for deres respektive virkninger.

Det er op til den enkelte læser, hvor meget man vil arbejde med denne information, og man kan sagtens vælge at koncentrere sig om bogens mange gode historier om diverse historiske personer og begivenheder, som har været præget af indtagelse af et eller flere af de stoffer, der påvirker den menneskelige hjerne. Eller beretningerne om, hvordan kroppens egne fysiologiske mekanismer i forbindelse med spil, sex og fødeindtagelse kan få fornøjelseskredsløbet op i høje omdrejninger. Linden skriver med varme og humor om de forskellige aspekter af hjernens generøse belønningssystem – og man læser det meste med et smil om munden.

Således får meningen med 'stoisk ro', der indebærer afvisning af at give følelser indflydelse, en helt ny dimension, når vi oplyses om, at Kejser Marcus Aurelius, (121-180), der begik et af de væsentligste stoiske skrifter, havde et heftigt forbrug af opium, som han enten opløste i vin, spiste, som det var, eller stoppede op i sin endetarm. Formodentlig skyldes hans evne til at tage tingene med ophøjet ro, at han i mange tilfælde simpelthen har været 'stoned'.

Datidens dr. Feelgood var den græske læge Galen, som introducerede den i øvrigt højt respekterede Marcus Aurelius til opiummens velsignelser. Ud over at gøre Marcus Aurelius til et godt eksempel for folk, der havde problemer med at tage tingene så stoisk, som de burde, fik han også ved hjælp af ændring af regler om opiumshandel fremtryllet en vare, der

var så efterspurgt, at kejserrigets økonomi næsten kunne forlade sig på den alene.

Man kan også læse om, hvordan en stor tilslutning til afholdenhed i Irland i 1800-tallet umiddelbart følges af en udbredt skik med indtagelse af æter, der ikke var defineret som et rusmiddel og derfor kunne indtages med god samvittighed af de afholdende. Æter gav en meget hurtig og tømmermandsfri rus, og det tog næsten et halvt århundrede, før myndighederne fik øjnene op for, at æter ikke var et ønskværdigt rusmiddel og forbød det.

Der er også beretninger om dyr og deres forhold til forskellige typer af planter og dyr, der har et indhold af psykoaktive stoffer. Som bevis på, at dyr opsøger en rus og ikke får den ved tilfældig indtagelse af planter med psykoaktivt indhold, fortæller Linden historien om rensdyr i Sibirien, som ikke bare æder en psykoaktiv svamp, hvis de får mulighed for det, men også slås om at slikke urinen op fra andre rensdyr, der har indtaget svampen. Det psykoaktive stof i svampen skilles nemlig ud i urinen i mængder, der sagtens kan kaste en lille skævert af sig, og det kan afvises, at urinen slikkes op på grund af sit nærende indhold..

Den hang, der i nutiden er til at udpege folk som afhængige af alt fra internet, spil, porno, shopping eller chokolade kan godt i nogle tilfælde have noget på sig. Især afhængighed af spil kan give anledning til lige så drastiske sociale begivenheder som narkotikaafhængighed, og der er observeret involvering af fornøjelseskredsløbet i hjernen og udskillelse af dopamin.

Men slet ikke alt, der kaldes afhængighed, har den samme biologiske historie. Nyere undersøgelser tyder på, at det trods alt er lettere at komme ud af et spillemisbrug end et stofmisbrug. På det biologiske niveau kan en bred afhængighedsdefinition, som involverer tvangsmæssig omgang med stoffer, sex, mad, spilleri og skærmspil, dokumenteres.

Afslutningsvis fortæller Linden noget om, hvad vi i fremtiden kan forvente os af teknik i forbindelse med vores fornøjelseskredsløb. Han er ikke i tvivl om, at der vil komme overraskelser, men afviser fremtidsforskeren Ray Kurzweils forestilling om, at mikroskopiske 'nanobotter' kan slippes løs i vore hjerner og give muligheder for oplevelser, der vil få virkningen af kendte psykoaktive stoffer til at ligne en dag på kontoret. Dels er den biologiske forskning slet ikke så langt fremme i skoene, og dels er der meget trangt i hjernen, og det er svært at forestille sig, at man kan sende selv meget små fremmedlegemer rundt uden at gøre skade.

Fremtiden vil givetvis bringe øget forskning i genetik og forbedre mulighederne for at forudsige den enkeltes risiko for afhængighed. Ligeledes vil vor viden om afhængighed blive mere detaljeret.

Hvis Linden skal lege med fremtidige muligheder, kan det, foreslår han, være, at der en gang bliver opfundet en kasket med briller, som er indrettet således, at vi uden invasiv teknik, men udelukkende på baggrund af vore øjenbevægelser, kan stimulere specifikke dele af hjernen. Det kan indebære, at vi kan trykke på en knap med den type rus eller sensation, vi ønsker. Et styk orgasme med lidt cannabisrus eller en heroinrus uden tilvænning, eller hvad vi nu drømmer om. Frit valg og let tilgængelig nydelse uden bivirkninger vil, mener Linden, fremtvinge en helt anden måde at betragte nydelse på. Og, kan vi tilføje, måske gøre det muligt at slippe for den til nydelse tilhørende moralske forargelse. ■

KAREN ELLEN SPANNOW
ETNOGRAF, MAG. ART., PH.D.

PS: CIRKLER ELLER EJ – DE ELSKER OPIUM

I Tasmanien finder man de fleste af verdens lovlige valmuemarker. Det drejer sig om ca. 20.000 hektar, hvor omkring 500 landmænd dyrker over 50 % af den råopium, som i medicinalindustrien bruges til fremstilling af opiatholdige, smertestillende midler.

Det har hen over årene givet anledning til mange forskellige historier, der involverer dyrs brug af euforiske stoffer. Blandt andet har der været vedvarende rygter om påvirkede får, der, efter at have indtaget de høstede valmuer, blev høje og jokkede rundt i cirkler.

Lige nu er det imidlertid kænguruer, der beskyldes for at indtage valmuer og bagefter bevæge sig rundt i cirkler, som kan ses på markerne.

Mens det skulle være helt sikkert, at kænguruerne og andre dyr lejlighedsvis æder af valmuehøsten, er påstanden om, at de forårsager cirkler på markerne mindre troværdig. Ligesom med andre afgrødecirkler er der massiv mistanke om, at det er mennesker, der har en finger med i spillet.

Mange finder historier om dyrs brug af euforiserende stoffer fascinerende, måske fordi de kan give anledning til spekulationer om et naturligt behov for at beruse sig?

Det er nok en god del af forklaringen på de tilbagevendende tasmanske rygter og beretninger om dyr, der æder opium.

Karen Ellen Spannow

